

För sök
til en
HISTORISK BESKRIFNING
öfver
DEN KONGL. HOF-RÄTTEN I ÅBO,

III. D.

MED

*Vederbörandes tilstånd uti Academiska afhandlingar
författad, och den 31 Maji 1797 på vanlig tid
förmiddagen i Academiens Nedre Lårosal
försvarad af*

Mag. HENRIC VÖRLUND,

Docens i Sedoläran,

och

MATHIAS ACHRÉN,
Österbottningar.

ÅBO,

Tryckt hos JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL.

6.

För alla desfa vackra menbler tackas Konungen det följande året, äfven som Presidenten för det befvår och den omsorg han haft vid deras anskaffande. Uti desfa tackfågelse bref nämnes då mera ingen annan bristfällighet i Hof-Råtts hufet, än hvad trapporna vidkomme, till hvilkas reparation efter branden Kongl. Maj:t dock redan den 16 Septemb. 1686 gifvit Landshöfdingen CLERCK befallning at aflämna huggen sten ifrån *Öland*. Denne befallning blef icke destomindre en lång tid oupfyld, mäst af den anledning, at på *Öland* ingen sten då fants bruten för Cronans räkning. Ännu 1696 d. 24 Julii heter det uti et bref till Presidenten Grefve FALCKENBERG, at *ingen sten ifrån Öland inkommit, oackadt flere af Presidenterne TORSTENSON och LICHTONE derom gjorda påminnelser*, och at Hof-Råtts trapporna då ännu voro förfallne, *den ena af tråd och den andra aldeles ofärdig*. När sedermera Kongl. Hof-Råtten, till underdånigst följe af K. CARL XII:s d. 24 April 1697 utfärdade befallning, d. 10 Junii samma år ingick med *een utförlig relation om hela sitt tillstånd* (se pag. 33. not. a.); så finnes ingenting nämndt hvarken om några bristfälligheter eller penninge behofver; hvaraf jag tilltror mig med visshet kunna fluta, at reparation då i all sin vidd varit fullbordad, och Hof-Råtts hufet vid denne Herres anträde till Regeringen i fullkomligt och ordentligt och prydligt tillstånd?

§. IX.

Uti detta hus hade således Hof-Råttén nu sina ståndiga sammantråden; men det varade dock icke länge innan en ny anledning tvang den at icke allenast flytta sitt sessionens rum, utan ock öfvergifva hela Finland; ty det allmänna öde, som under K. CARL XII:s olyckliga krig med Ryssland drabbade de flåste af hans Finska underfåtare, sträckte sig åfven till Hof-Råttén, som redan 1706 d. 29 Octob. finnes hafva varit omtänckt at, i händelse af fiendtligt infall i landet, flytta sig till någon ort inom sin egen jurisdiction, dår den kunde vara i sårkerhet, och fortsåtta sina Embets sýsflor. Ledamóterne fóreslogo då i underdånighet, åfven som 1710, när Wiborg så starkt belågrades at man almånt befarade defs öfvergång, at flytta ej allenast Hof-Råtténs åcter och handlingar, utan ock alla meubler till Österbotten; hvartill vål Konungen uti skrifvelse af d. 23 April samma år låmnade sitt bifall; men sedan fienden mot hösten hade erófrat så vål *Wiborg* som *Revel* och *Kexholm*, med flere andra orter, samt hölt på at alt mera intrånga uti landet, som då icke försvarades af någon befåst ort, lått Hof-Råttén den då commenderande General en Chef veta, at den nu mera icke ansåg för rådeligt at flytta till Österbotten; utan understålte hans godtfinnande hvart de med största sårkerhet kunde fly. Emedlertid blefvo kistor och andre till åcter-

nas

nas och meublernas transporterande nödiga anstalter gjorda. Enligt de af Konungen, under desfs vistande i Turkiet, till justitiens administration förordnade och befullmäktigade Herrar Rikfens Råds tillåtelse och ordres, begaf Hof-Rätten sig således 1713 om sommaren till Stockholm, hvarest den under hela Ryska feiden fortfatte sina göromål (a). Denne, med stor
F 2
kost-

(a) Se Misf. bandet för 1714 d. 31 Decemb.

Förr än denna flyttning skedde blefvo Hof-Rättens Ledamöter 1712 d. 20 Aug. af Landshöfdingen Baron PALMENBERG anmodade at till honom inkomma med Nota på sig och sine betjenter, för at af de tillförordnade utskrifnings Commisarijerne uti rullorne observeras och införas. De blefvo äfven då af sagde Baron föreslagne till Officerare och Anförare för allmogen och upbuds manskapet; hvilken militairiska befordran de dock, uti underdånig skrifvelse till Hans Kongl. Maj:t af d. 25 i samma månad, undanbodo sig, af orsak *at ingendera af them var beqväm och tillöfvad till thenne aldeles ovabne förvärtning, hvaraf ock ey annat än oröda och confusion till Hans Kongl. Maj:ts otienst och skada vore at förväntta.* Om Konungen på desfa skäl frikallat dem ifrån krigstjenst är ovist; ty derom finnes intet bref: och när de 1714 d. 12 April (se misf. för den dagen) under sitt vistande i Stockholm blefvo, enligt Hennes Kongl. Maj:ts förordnande, å nyo ålagde at inkomma med specification på alla Rättens Ledamöter och betjente samt deras drängar, för at kunna inrulleras ibland Stockholms stads försvars Manskap, återopade de sig Kongl. Rådens (Regeringens) d. 5 Septemb. 1712 dem

kostnad och kånbar skada för samtelige Hof-Rättens
 Ledamöter, vårckstälde flyttning blef sedan af Ko-
 nungen uti nådigt rescript af d. 15 October samma år
 gillad (a). Uti samma rescript befalte ock Kongl.
 Maj:t den Finska Hof-Rätten at uti någre i Stock-
 holm varande publique hus hafva sina sammankom-
 ster; men som inga sådane voro at tillgå, måste Hof-
 Rätten hyra sig in uti privata hus, hvilka voro gan-
 ska trånga och otjenliga. Emedlertid hade Hof-Rät-
 ten ännu 1715 d. 12 Julii icke en gång fått njuta sig
 till godo Kongl. Maj:ts försäkran ar ifrån Stats Con-
 toiret få hushyran betald; utan Hof-Rätten fick sielf
 gå i förskott för at icke blifva upfagd ifrån de rum-
 den innehade, hvilka desutom voro så trånga, at
 acterna och alla till Stockholm flyttade meublerna
 måste förvaras uti tvånne få usla och fuktiga bodar
 vid Södermalms Stats hus, at de där togo mycken
 skada, till och med af ohyra. Till återbekommande
 af sina utlagda penningar och till vinnande af bättre
 och hållt offenteliga rum för sig och sina acter hade
 Hof-Rätten ofta, fast merändels förgåfves, anmo-
 dat vederbörande om billigt biträde; men altid fått
 det svar, at penninge tillgångarne voro altför få och
 aldeles inga publica hus, som kunde tillordnas Hof-
 Rät-

---

gifne frikallelse ifrån krigstjent, och tillstånd at hvar-
 dera behålla för sig en diäng; hvaraf man torde kun-
 na fluta at de icke halt något Kunga bref för sig?

(a) Se misl. för d. 12. Julii 1715.

Rätten; då desz Ledamöter fluteligen funno sig för-
 anlätne, at hos den för de colligerade flychtnings med-
 lens utdelande tillförordnade commission anhålla, at de,
 som med förlust af sin egendom och välfärd flyttat
 till Stockholm, at fortfatta sina göromål, och som
 ännu aldrig på Stats Contoirets assignationer utbe-
 kommit några penningar, och följagteligen blifvit
 försänckte uti så stor fattigdöm, at de då mera in-
 gen ting hade hvarken till sitt uppehälle eller till hus-
 hyrans afbetalande, åtminstone måtte fa begangna
 sig af Konungens nådiga förfäkran, daterad *Bender*
 d. 9 Martii 1711, at alla dhe ifrån Finland för fiendens
 intåg uti landet till Stockholm flychtede personer sko-
 la försees medh frije huusrum, sålänge de nödsakade äro
 ifrån sine hemvister at vara oah där sig uppehålla (a).
 Alt detta hade dock ingen vidare värckan, än at Ståt-
 hållaren STRÖMFELT, samma år, förskaffade Hof-Rät-
 ten *Tungelsta* vid Blässi holmen belägna hus, hvilket
 Hof-Rätten den 12 September genom Advocat Fi-
 scal. HERMAN HERTZ mot hyra accorderade sig (b).
 Men som, efter vanligheten, icke heller denna hyra
 kunde till de utfatte tider fås ifrån Stats Contoiret;
 så blef Hof-Rätten äfven härifrån uppsagd redan i Au-
 gusti månad 1718. (c). Sedan Presidenten Grefve

F 3

Jo-

(a) Se Misl. för d. 12 och 28 Julii 1715.

(b) Se Misl. för samma dag.

(c) Se Misl. för d. 11 Aug., dett året. Huru illa det den-

JOHAN CREUTZ 1719 vidtagit tjenstgöringen i Hof-Rätten, hyrde han samma år om hösten af Kongl. Räntmästaren **ADLERCREUTZES** sterbhus delägare några dem tillhöriga hus för 333 $\frac{1}{2}$ D. S. M. (a) hvar-est Hof-Rättens sammantråden och göromål, under hela den tid den sedan var i Stockholm, fortsattes.

§. X.

När Sverige ändteligen, efter detta af olyckor och förödelse märkvärdiga kriget, feck fred med Ryfsland, och fienden med allone lämnat Finland, flyttade Hof-Rätten 1721 om hösten till baka till Åbo, som nu befants få förbränd och illa medfaren at knapt et enda hus fants, där den kunde med någon slags beqvåmlighet hålla sina sessioner. Hof-Rätts och Presidents husen hade undergått gemensamt öde med de öfriga i Staden befindteliga större hus, och blifvit nedrifne och förstörde. Hof-Rättens första omsorg blef

---

na tid var bestäldt med Hof-Rättens löner och Statsvärkets tillstånd kan, bland annat, ses af et utaf Hof-Rätten d. 3 Novemb. 1716 till Kongl. Ombuds Rådet Baron **LUDVIG FAHLSTRÖM** utfärdadt bref, där det heter, *at Hof Rätten i mangel af penningar till ljus, ved, blåck, pennor och papper knapt låver kunna hålla sina sammankomster denna höst.* En dylik klagan inlämnades ock d. 3. April 1718 till Geheime Rådet och Öfverste Marschalken Baron **GOERTZ**: at förtiga många andra.

(a) Se Misf. för d. 12 Aug. 1719 och d. 24 Sept. 1720.

blef således nu at iför hyra få sig rum, hvilka ock af då varande Hof-Rätts Rådet JOACH. RIDDERCRANTZ mot 500 dal. K. rmt årligen uplåtos (a). Uti en sådan ställning var det en oskattbar lycka för Hof-Råttens at åga Grefve CREUTZ till Ordförande; ty denne Herre, som dels för publica dels ock för enskildta angelägenheter skull var tvungen at någon tid stadna qvar uti Stockholm, hade ingen möda spard hos vederbörande, at ifrån Stats. cassan utvärka erforderliga medell till dessa publica byggnaders å nyo i stånd sättande. Hof-Råttens här i Åbo varande Ledamöter gingo vål d. 11 Januar. 1722 till honom med berättelse ej mindre om landets tillstånd i allmänhet ån om Hof-Råttens i synnerhet, och föreslogo hvarjehanda utvägar till dess reparerande (b);
men

-
- (a) Uti sielfva hyres contractet, som är af d. 20 Febr. 1722, säges at detta hus var af sten, och belägit vid stora Klöster gatan. De till Hof-Råttens behof uplätne rum, voro en sal med en kammare innanföre och et afplankadt contoir, et litet hväldt sten rum, som nyttjades som kammare, en stor stuga med kammare, et rum för Hof-Rätts polsten och en ved bod. - - Och som då ännu inga af Hof-Råttens egna meubler hunnit öfverkomma ifrån Stockholm; så skulle äfven RIDDERCRANTZ mot sagde hyra tills vidare låna sina. Se Misl. för samma dag.
- (b) Uti detta bref säges at endast några lämningar af väg-garna voro qvar, hvilka ock utom snar hjälp skulle förfalla. Ibland projecterna till reparations medells be-
kommande är äfven det, at på samma sätt som 1681

men Presidenten hant dock förekomma dem, och låt dem uti et bref, dater. d. 5 Januar. samma år, veta, at han hos den till Stats värkets öfverseende tillförordnade commissionen gjort behöriga föreställningar i denne sak; Han hade ock, efter egit bepröfvande, begårt 6000 dal. Srmt till denna reparation. Detta Presidentens bemödande hade den värckan, at sagde commission uti bref af d. 23 Novembr. 1721 (hvilket dock ej förr än d. 18 Jan. året derpå kom till Hof-Rätten) begårde af de i Åbo varande Ledamöter en förteckning på alla erforderliga materialier, och tillika et upgifvit pris på hvar och en enligt det å orten gångbara priset. Hvarpå de svarade, at tillståndet här i landet då vore sådant, at man ej kunde få här någon ting; utan at alt måste förskaffas ifrån andra, hållt Svenska orter, där fiendens härjande icke förorsakat en så allmän förödelse. Sedan fick Hof-Rätten i Maji månad ifrån Stats Contoiret en anvisning på 2000 dal. Srmt som en början till reparations medell. Presidenten CREUTZ lått ock i Stockholm Slotts Byggmästaren MÖLLER förfärdiga en ritning

---

samlade af allmogen; ty, heter det, en och annan af Hof-Rättens Ledamöter vill erindra sig hafva hört, at Hof-Rätts huset efter 1681 års brand blifvit upbygdt med peuningar samlade af den då förtiden under desjs jurisdiction sorterande allmoge. Men huru det skedd, och om nu mera någon skriftelig underrättelse derom finnes, vet ingen.

ritning till Hof-Rått och Presidents hufens byggnad, hvilken, åtföljd af de utaf *Möller* derom gjorda be-
skrifningar, i Julii månad kom till Åbo; men befants
af de härvarande Herrar Ledamöter få dryg och kost-
sam, at de föreflagne 6000 dal. S:rmt omöjeligen kunde
förflå, om byggnaden enligt den ritningen skulle fö-
retagas (*a*). När härtill ännu kom den oförmodade
omständigheten, at Landshöfdingen i Österbotten Ba-
ron REINHOLD WILHELM VON ESSEN låtit Hof-Råt-
ten veta at för den af Stats Contoiret utfärdade as-
signation på 2000 dal. S:rmt inga penningar kunde
fås; så fant Hof-Råtten icke annat, än at hela arbe-
tet, ehnru till publicquens stora skada, skulle måsta af-
stadna, om inga vissare medell kunde erhållas (*b*).
Det hände ock vårckeligen så; ty hela det året blef
det aldrig mer fråga om denna reparation. Först i
Febr. månad (Se *Misf.* för d. 6.) 1723 finnes Presi-
denten åter hafva börjat täncka på denna nödiga
byggnad, och lått då Hof-Råtten veta, at han af
Secreteraren CARL LILLJENSTJERNA fått höra, at
en Öfver Krigs Commissarie HULTHEN skulle vara
nöjd at taga denna reparation på entreprenade, hvar-
före han ock i Cammar Collegium väckt fråga om
dets vårckställande; Men nämnde Collegium hade
remitterat faken till General Majoren och Landshöf-

G

din-

(*a*) Se *Misf.* för d. 4 Julii 1722.

(*b*) Se *Misf.* för d. 13. Aug. 1722.

dingen öfver Åbo Lån Baron OTTO REINHOLD UX
KULL, som deröfver genast författat sitt betänkande
och återlänt hela faken till Collegium, hvarest den
blef liggande, och hvilade åter hela detta året (a). 1724
d. 9 April finnes endteligen 4000 dal. Sr:mts anord-
ning vara öfverfänd, af hvilka dock ej mer än hälft-
ten hade fallit ut; icke desto mindre företogs repara-
tion samma vår, sedan Hof-Rätten likväl hos ve-
derbörande gjort behörig förefällning om erforderlig
tillökning, om arbetet skulle kunna fortfattas, hålft
Möllers kostsamma ritning blifvit gillad och antagen
(a)

(a) Presidenten föreflog äfven uti detta bref, at någon af
de i Åbo varande Hof-Rättens Ledamöter skulle åtag-
a sig denna byggnad antingen på entreprenade, eller ock
som Byggmästare och upplyningsman dervid; men dertill
förklarade de sig aldeles icke benägne, hålft ingen af
dem ägde hvarken tid dertill eller nog insigt i bygg-
nings konsten. Icke desto mindre befinnes Notarien
STADIUS hafva icke allenast haft inseende vid byggna-
den utan ock fört alla de dertill erforderliga räk-
ningar; och det utan minsta vedergällning. Han anhölt
väl, sedan Hof-Rätts hufet var färdigt och alla räk-
ningarna afslutna, om tillstånd at få bo uti de tre ne-
dersta rummena som ligga inåt gården, och Ledamöter-
ne anfågo ock hans begäran billig, iamt underståtte den
Presidentens godtsinnande; men innan något blef härom-
vift stadgadt, hant han dö, och hela hans arbete blef
obelönt.

(a). Denna föreställning hade den goda värkan at Hans Maj:tt lätt af visfa och påliteliga medell anordna 7000 dal. S:mt, hvilka alid mot upvifsta affignationer erlades, så at arbetet hela denna fommar med den drift fortfattes, at desfa hus till Növenber månad hade kunnat vara färdige, om allenast de ännu erforderliga och denna summa öfverftigande 2071 dal, 24 öre S:mt utbekommits (b), hvilket dock den-

G 2

na

(a) Se Misf. för d. 9 Apr. 1724.

(b) Se Misf. för d. 6 Oct. 1724. Under hela den tiden som Presidents hufet (nu varande Landshöfdinge Residencet) stod under reparation, voro Grefvinnan ELEANORA STENBOCKS rum mot 200 dal. S:mt årligen för Presidentens räkning uthyrda. De hade af den anledning blifvit skonade utaf Rysarne, at Ryska Grefven DOUGLIS bebodde dem: Se Misf. för d. 26 Junii 1722 och d. 22 Junii 1725. Långt efter det Hof-Rätten blef färdig, stod Presidents hufet, för brist på penningar, ännu i sitt förfallna tillstånd. Ännu d. 29 Junii 1728, då en stor vådeld öfvergeck Åbo, var till hela denna byggnad ej annat åtgjort, än at en hop materialier voro uphandlade, hvilka ock då till det mästa brunno upp. Deraf hände at denna reparation i längden blef mycket dyrare än sielfva Hof-Rätts hufets; ty Stats cassan måste kännas vid en nästan dubbel kostnad. Enligt hvad vederbörande efter en fastäld ritning pröfvade denna byggnad komma at kosta, befinnes den 1729 hafva fligit till 2830 dal. 2 ör. 22. pen. S:rmt. Se Misf. för d. 15 Julii 1728 och d. 4 Julii 1729. Denna summa lærer dock endast project vis varit upgifven; ty 1735 då hufet var

na höft ej skedde förmodeligen af briftande tillgångar i Stats Cassan? — 1725 d. 28 Jan. fände de till Presidenten alla räckningarna, så väl på hvad som åtgått vid byggnaden af de utfallne medell, såsom ock det Ledamöterne sielfve gått i förskott af egna penningar, samt på hvad som då ännu brast uti de ifrån Stockholm hit förskrefne arbetarenes löner (a). Den 7 April detta år intog Hof-Rätten endteligen sitt eget nu till alla delar färdige sessionens rum, och det med mycken solennitet både i Kyrkan och på Academien; hvarest samma dag tvänne orationer blefvo hållne, den ena af den då för tiden här Studerande unga Grefven CLAES EKEBLAD och den andra utaf vice Bibliothecarien CARL AROSIOUS (b).

---

färdigt och alla liquider skulle aflutas, heter det uti et bref af d. 19 Junii till Kongl. Maj:t at af de 1733 än af nöden pröfvade 1127 dal. 12 öre 16 p. S:rmt endast 404 dal. 28 öre S:rmt blifvit anordnade, och at Hof-Rätten, i hopp om ersättning, ifrån desz cassa anteciperat 445 dal. 26 öre 16 p. S:rmt af nådårs och besparings medlen, samt af andra medel 174 dal. 15 öre. 2 p. S:rmt, tilliammans 620: 9. 18. S:rmt.

- (a) Till desza restantiens få mycket lättare bekommande föreflog Hof-Rätten uti bref till Presidenten af d. 20 Febr. 1725 at hyra ut öfversta våningen till Lands Cancellie och Lands Contoir, hvilket project dock icke blef af honom gilladt i anseende till de många ledsamheter dermed skulle följa. Se Misf. för d. 20 Feb. 1725. Men churu mycken anledning Hof-Rätten ock hade, at vara